

KARTA EWIDENCYJNA OBIEKTU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

Stacja kolejowa Szydłowiec

2. Czas powstania

1885 r.

3. Miejscowość

Sadek

9. Materiały graficzne

zał. graficzny dot. lokalizacji w skali 1:1500

- budynek włączony do wojewódzkiej ewidencji zabytków

4. Adres (ulica, nr posesji)

Sadek 271

(działka ew. nr 836/2, obręb 0012)

5. Przynależność administracyjna

województwo mazowieckie

powiat szydłowiecki

gmina Szydłowiec

6. Współrzędne geograficzne

N: 52°08'14.53" E: 19°17'52.06"

7. Użytkowanie obecne

Nie użytkowany

8. Stan zachowania

Dostateczny

Historia

Dworzec kolejowy w Sadku wzniesiony został jako element stacji postojowej Kolei Iwangorodzko-Dąbrowskiej. W 1881 r. na mocy udzielonej przez cara koncesji związane zostało w Warszawie Towarzystwo Drogi Żelaznej Iwangorodzko-Dąbrowskiej, którego założycielami byli właściciele ziemscy: margr. Zygmunt Wielopolski, hr. Tomasz Zamojski, Stanisław Karski, August Ostrowski i Władysław Laski, przemysłowcy: Karol Scheibler, Wilhelm Rau i Leon Löwenstein oraz bankierzy: Jan Bloch i Leon Goldstandt. Początkową stacją był Iwangród (DŻN), zaś droga przebiegała przez Radom, Bzin, Kielce do Dąbrowy i miała dwie odnogi ze stacji Bzin – do Koluszek i Bodzechowa oraz do mostu żelaznego na Wiśle. Budowa drogi przebiegała pod kierunkiem i nadzorem Jana Blocha, natomiast za sprawy techniczne odpowiadali inż. rz. r. st. Izmailów i Hipolit Cieszkowski. Dworzec kolejowy w Sadku, znajdujący się na trasie, otwarto w 1885 r. Wybudowano go w stylistyce klasycystycznej: w środkowej części na parterze znajdowały się kasy, informacja, poczekalnia oraz bufet, na pierwszym piętrze ulokowano mieszkania dla pracowników kolei. Podczas I wojny światowej dworzec służył wojskom austriacko-pruskim. W trakcie II wojny światowej, podczas nalotu niemieckiego, budynek dworca uległ zniszczeniu – nienaruszone zostały przednia ściana oraz schody. W okresie okupacji, 24 września 1942 r., z dworca wyruszył do Obozu Zagłady w Treblince transport Żydów znajdujących się w getcie szydlowieckim. Pozostałą ludność wyznania mojżeszowego przetransportowano do Treblinki 13 stycznia 1943 r. Po wojnie dworca nie odbudowano w przedwojennym kształcie, pozostawiono natomiast jego zachowany fragment.

Opis

Budynek założony na rzucie zbliżonym do prostokąta, wolnostojący, murowany z cegły, częściowo podpiwniczony, 2-kondygnacyjny, z 1-kondygnacyjnym skrzydłem od strony północnej, o dachu wielospadowym krytym eternitem. Elewacje, z wyjątkiem południowej, są tynkowane. Elewacja wschodnia jest 3-osiowa, z wejściem do budynku (obecnie zamurowane) w 1 osi, z detalem architektonicznym w postaci gzymsu międzykondygnacyjnego i profilowanego gzymsu koronującego, zaakcentowana lizenami. Elewacja północna jest 3-osiowa, z zachowanym częściowo cokołem oraz profilowym gzymsem koronującym. Elewacja zachodnia jest 2-osiowa, z dostawionym parterowym, 3-osiowym skrzydłem bocznym, w którym usytuowano drzwi wejściowe (obecnie zasłonięte płytą OSB). Elewacja południowa jest nieotynkowana, 3-osiowa, z ceglany detalem naśladującym boniowanie. Do elewacji przylega stalowa konstrukcja wsparta na stalowych słupach. Otwory okienne i drzwiowe prostokątne. Zachowana drewniana stolarka okienna – okna dwukwaterowe z nadświetleniem, okna trójkwaterowe.

Wartości

Budynek dworca kolejowego, znajdujący się w Sadku k. Szydłowca, stanowi wartościowy element pod względem historycznym, będący świadkiem rozwoju DŻ Iwangorodzko-Dąbrowskiej, która pozwoliła na rozwój przemysłu wydobywczego piaskowca i rudy żelaza na terenie Szydłowca. Jest też świadkiem wydarzeń historycznych, jakie miały miejsce na terenie miasta, w tym tragicznymi dziejami szydlowieckich Żydów, których z Sadka przetransportowano do Obozu Zagłady w Treblince. Nośnikiem wartości artystycznych, pomimo fragmentarycznego zachowania, jest bryła budynku, któremu nadano stylistykę klasycystyczną. Obiekt jest także nośnikiem wartości naukowych, które wynikają z jego warstwy materialnej, m.in. technologii wykonania, użytych materiałów oraz rozwiązań technicznych i zachowanej formy.

Stan zachowania

Dostateczny. Widoczna korozja elementów stalowych.

Postulaty konserwatorskie

- zachowanie gabarytów i bryły budynku
- przeprowadzenie konserwacji
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej fundamentów
- wymiana pokrycia dachu

Zagrożenia

- nieprawidłowo prowadzone prace remontowe
- zatarcie opracowania elewacji w wyniku zewnętrznej termomodernizacji

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Tekst: Monika Wesołowska, 17.04.2025 r.

Zdjęcia: Weronika Klepaczewska, 31.10.2024 r.

